

«Відколи я почав говорити, я почав соромитися цього»

Реальний Каспар Гаузер з'явився у Нюрнберзі у 1828 році. Юнак, який ледь міг ходити та говорити. Перші шістнадцять років він був замкнений у якомусь льоху, «чорна людина» приносила йому їсти, навчила писати своє ім'я та говорити єдину фразу: «Я хотів би стати таким, як колись мій батько». Вбивство цієї загадкової особи тільки посилює чутки, що хлопець належав до королівської родини.

Цей сюжет й досі не дає спокою багатьом європейським творцям. Відомий австрійський прозаїк, драматург та перекладач Петер Гандке у 1969 році дав світові свою драматургічну версію. А її першу режисерську інтерпретацію в Україні зробив француз П'єр Жан Валентен у театрі «Колесо». Вона стала можливою за сприяння Посольства Австрії в Україні та Французького культурного центру. Переклад з німецької Ігоря Андрущенка.

В кутку маленької сцени під червоним покривалом гарчить щось дике. Коли воно виплутується нервово з нав'язливих обіймів пелени, то на світ з'являється великий білий хлопчик. Він поволі спинається на ноги, падає, знову вчиться ходити.

Новачок у чужому світі завжди виглядає диким. Він не має навичок для нових умов гри.

Каспар драматурга Гандке та режисера Валентена, аби увійти в новий соціальний вагончик, зосереджується тільки на мові: на її словах, фразах, диханні, пульсуванні, ритмі, варіаціях інтонацій і т.д. Олегу Примогенову-Каспару досить було одного невеличкого етюдів у пролозі, аби поставити себе з чотирьох на дві точки опори і надалі цілком по-людськи рухатися, але замало цілої вистави, щоб подавати людські звукові сигнали. На нього сиплеться лавина фраз з відеоекранів обабіч сцени і від живих людей в чорному, які тільки для того й приходять, щоби змусити запам'ятати мертві фрази. І Каспар назбирує достатньо цієї мовної половини, але зерном для нього так і залишається єдина фраза: «Я хотів би бути тим, ким хтось вже був до мене». На цій фразі він грає нюанси настроїв і думок, а наприкінці вистави свідомо відкидає багатства мови, які встиг засвоїти, залишившись тільки з нею, фразою, якою здатен висловити радість, гнів, відчай, розпуку... В цих думках вголос є і таке: «Відколи я почав говорити, я почав соромитися цього». Він не відчуває істини в грі речень, які нав'язуються суспільством через чергових «чорних людей», що приходять до нього, аби повчати.

Тільки на двох...

На відеоекранах іде своє дійство, яке контрапунктно доповнює сценічне. Камера подає рух якоїсь істоти (логічно припустити, що Каспара) ліською стежкою. Ця істота натрапляє на екранних «вчителів», а в кінці вистави стежка виводить до цивілізації в образі багатоповерхових однамітних споруд якогось масиву. Ці житлові масиви нагадують нагромадження пустих мертвих речень: бесід на кухні, дебатів у парламенті, монологів теле- і радіоведучих, графоманських поезій... Каспар одягає латану білу свитку і тікає в захисне лоно своєї печери.

Таким чином, абстрактна драматургія Гандке про антилюдськість мови перетворюється в доступну притчу. Правда, ця філософська історія, висловлена сценічними засобами, зайвий раз свідчить на користь абсурдистських «антип'єс», які для сучасних режисерів є вдячним матеріалом, більш плідним, ніж «добре зроблені п'єси».

Валентина Грицук

■ Каспар — О.Примогенов у виставі «Каспар» за П.Гандке. Театр «Колесо».